

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 30ής Ιουνίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταναλωτική πίστη – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρο 6, παράγραφος 1 – Αυτεπάγγελτη εξέταση – Άρνηση έκδοσης διαταγής πληρωμής σε περίπτωση αξίωσης που στηρίζεται σε καταχρηστική ρήτρα – Συνέπειες που απορρέουν από τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας – Δικαίωμα επιστροφής των καταβληθέντων – Αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας – Αυτεπάγγελτος συμψηφισμός»

Στην υπόθεση C-170/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 15ης Μαρτίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Μαρτίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Profi Credit Bulgaria EOOD

κατά

T.I.T.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Rodin, πρόεδρο τμήματος, L. S. Rossi και O. Spineanu-Matei (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Profi Credit Bulgaria EOOD, εκπροσωπούμενη από την I. Peneva,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Georgieva και τον N. Ruiz García,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Profi Credit Bulgaria EOOD (στο εξής: PCB), χρηματοπιστωτικού ιδρύματος βουλγαρικού δικαίου, και του T.I.T., καταναλωτή, με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής κατ' εφαρμογήν σύμβασης καταναλωτικού δανείου συναφθείσας μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 προβλέπει τα ακόλουθα:
«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

Ο GPK

- 4 Το άρθρο 410 του Grazhdanski protsesualen kodeks (κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής: GPK) ορίζει τα εξής:

«(1) Ο αιτών μπορεί να ζητήσει την έκδοση διαταγής πληρωμής:

1. για χρηματικές απαιτήσεις ή απαιτήσεις περί αντικαταστατών πραγμάτων, εφόσον πρόκειται για απαιτήσεις υπαγόμενες στην αρμοδιότητα του Rayonen sad (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου):

[...]

(3) εάν η απαίτηση προκύπτει από σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή, στην αγωγή προσαρτάται η σύμβαση, σε περίπτωση που είναι έγγραφη, συνοδευόμενη από όλες τις τροποποιητικές συμβάσεις και τα παραρτήματα, καθώς και ενδεχομένως από τους γενικούς όρους που εφαρμόζονται ως προς τη σύμβαση αυτή.»

5 Το άρθρο 411 του GPK ορίζει τα εξής:

«(1) Η αίτηση κατατίθεται ενώπιον του Rayonen sad (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου) στην περιφέρεια του οποίου έχει τη μόνιμη κατοικία ή την έδρα του ο οφειλέτης· το δικαστήριο αυτό ελέγχει αυτεπαγγέλτως, εντός τριών ημερών, αν είναι κατά τόπον αρμόδιο. [...]

(2) Το δικαστήριο εξετάζει την αίτηση κατά τη διάρκεια συνεδρίασης η οποία αφορά τις δικονομικές πτυχές και εκδίδει διαταγή πληρωμής εντός της προβλεπόμενης στην παράγραφο 1 προθεσμίας, εκτός εάν η αίτηση:

1. δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 410 [του παρόντος κώδικα] και ο αιτών δεν θεραπεύσει τα ελαττώματα εντός προθεσμίας τριών ημερών από τη γνωστοποίηση των εν λόγω ελαττωμάτων·
2. αντιβαίνει στον νόμο ή στα χρηστά ήθη·
3. βασίζεται σε καταχρηστική ρήτρα η οποία περιέχεται σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή ή μπορεί εύλογα να υποτεθεί η ύπαρξη τέτοιας ρήτρας·

[...]

(3) Εάν η αίτηση γίνει δεκτή, το δικαστήριο εκδίδει διαταγή πληρωμής, αντίγραφο της οποίας επιδίδεται στον οφειλέτη.»

6 Κατά το άρθρο 413, παράγραφος 2, του GPK, ο αιτών δύναται να προσβάλει τη διάταξη με την οποία απορρίπτεται εν μέρει ή εν όλω η αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής, χωρίς να είναι απαραίτητη η επισύναψη αντιγράφου προς επίδοση.

7 Το άρθρο 414, παράγραφοι 1 και 2, του GPK ορίζει εξής:

«(1) Ο οφειλέτης δύναται να ασκήσει εγγράφως ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής ή κατά μέρους αυτής. Η ανακοπή αυτή δεν απαιτείται να είναι αιτιολογημένη, εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει το άρθρο 414a του παρόντος κώδικα.

(2) Η ανακοπή ασκείται εντός προθεσμίας ενός μήνα από την παραλαβή της διαταγής πληρωμής· η προθεσμία αυτή δεν παρεκτείνεται.»

8 Το άρθρο 422 του GPK ορίζει τα ακόλουθα:

«(1) Η αγωγή με αίτημα την αναγνώριση της ύπαρξης της απαίτησης θεωρείται ότι έχει ασκηθεί την ημερομηνία κατά την οποία κατατέθηκε η αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής, εφόσον έχει τηρηθεί η προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 415, παράγραφος 4.

(2) Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 420 του παρόντος κώδικα, η άσκηση της αγωγής της παραγράφου 1 δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διαταγής πληρωμής.

(3) Εάν η ως άνω αγωγή απορριφθεί με απόφαση που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, παύει η εκτέλεση [...]

(4) Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω αγωγή απορρίπτεται λόγω μη εκτελεστότητας της απαίτησης, δεν εκδίδεται διάταξη περί ανάκλησης του απογράφου.»

Ο ΖΖΔ

- 9 Το άρθρο 76 του *zakon za zadalzheniyata i dogovorite* (νόμου περί ενοχικών σχέσεων και συμβάσεων) (DV αριθ. 275, της 22ας Νοεμβρίου 1950), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: ΖΖΔ), προβλέπει τα εξής:

«(1) Ο οφειλέτης που έχει περισσότερα ομοειδή χρέη προς τον ίδιο δανειστή δύναται, εφόσον το ποσό που προκύπτει από την εκτέλεση δεν επαρκεί για την εξόφληση όλων των χρεών, να ορίσει το χρέος που θέλει να εξοφληθεί. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν ορίσει το ως άνω χρέος, εξοφλείται το επαχθέστερο για αυτόν χρέος. Αν υπάρχουν περισσότερα εξίσου επαχθή χρέη, εξοφλείται το αρχαιότερο, ενώ αν τα χρέη είναι σύγχρονα εξοφλούνται σύμμετρα.

(2) Αν το ποσό που προκύπτει από την εκτέλεση δεν αρκεί για την εξόφληση των τόκων, των εξόδων και του κεφαλαίου, εξοφλούνται κατ' αρχάς τα έξοδα, στη συνέχεια οι τόκοι και, τέλος, το κεφάλαιο.»

Ο ΖΡΚ

- 10 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, του *zakon za potrebitelskiya Kredit* (νόμου περί συμβάσεων καταναλωτικής πίστης), της 18ης Φεβρουαρίου 2010 (DV αριθ. 18, της 5ης Μαρτίου 2010, σ. 2), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: ΖΡΚ), ορίζει τα εξής:

«Η σύμβαση καταναλωτικής πίστης είναι σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση υπό μορφή δανείου, προθεσμιακής καταβολής ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης, με εξαίρεση τις συμβάσεις που συνάπτονται για τη συνεχή παροχή υπηρεσιών ή για την προμήθεια αγαθών του ίδιου είδους σύμφωνα με τις οποίες ο καταναλωτής καταβάλλει με δόσεις το τίμημα για τις εν λόγω υπηρεσίες ή αγαθά κατά τη διάρκεια της παροχής ή προμήθειάς τους.»

- 11 Το άρθρο 10α του ΖΡΚ ορίζει τα εξής:

«(1) Ο πιστωτικός φορέας μπορεί να εισπράττει από τον καταναλωτή έξοδα και προμήθειες για συμπληρωματικές υπηρεσίες που συνδέονται με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης.

(2) Ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να απαιτεί την καταβολή εξόδων και προμηθειών για πράξεις που αφορούν τη χορήγηση ή τη διαχείριση της πίστωσης.

(3) Ο πιστωτικός φορέας μπορεί να εισπράξει μόνον άπαξ έξοδα ή προμήθεια για μία και την αυτή πράξη.

(4) Η σύμβαση καταναλωτικής πίστης πρέπει να καθορίζει με σαφήνεια και ακρίβεια το είδος και το ύψος των εξόδων ή προμηθειών, καθώς και την πράξη για την οποία χρεώνονται.»

12 Το άρθρο 19 του ZPK προβλέπει τα εξής:

«[...]

(4) Το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει, σε λέβα (BGN) ή σε αλλοδαπό νόμισμα, το πενταπλάσιο του επιτοκίου υπερημερίας που καθορίζεται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.

(5) Οι συμβατικές ρήτρες που αντιβαίνουν στις διατάξεις της παραγράφου 4 θεωρούνται άκυρες.

(6) Στις περιπτώσεις καταβολών βάσει συμβάσεων που περιέχουν ρήτρες οι οποίες κηρύχθηκαν άκυρες δυνάμει της παραγράφου 5, τα ποσά που καταβλήθηκαν καθ' υπέρβαση του ορίου της παραγράφου 4 καταλογίζονται στις επόμενες καταβολές του δανείου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Η PCB υπέβαλε στο αιτούν δικαστήριο αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 410 του GPK κατά του T.I.T., Βούλγαρου υπηκόου (στο εξής: ενδιαφερόμενος καταναλωτής), για την καταβολή χρηματικής οφειλής αποτελούμενης από κεφάλαιο, συμβατικούς τόκους, αμοιβή για δέσμη πρόσθετων υπηρεσιών και τόκους υπερημερίας, βάσει σύμβασης καταναλωτικού δανείου συναφθείσας μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης στις 29 Δεκεμβρίου 2017. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, η διαδικασία μέχρι την έκδοση της διαταγής πληρωμής δεν διεξάγεται αντιμωλία των διαδίκων.
- 14 Κατ' εφαρμογήν της ως άνω σύμβασης καταναλωτικού δανείου, ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής είχε καταβάλει, κατά την PCB, έντεκα μηνιαίες δόσεις προτού περιέλθει σε αδυναμία πληρωμής και του γνωστοποιηθεί ότι η οφειλή βάσει του επίμαχου δανείου είχε καταστεί ληξιπρόθεσμη και άμεσα απαιτητή.
- 15 Αφού διαπίστωσε ότι ρήτρα του καταναλωτικού δανείου σχετικά με την αμοιβή για δέσμη πρόσθετων υπηρεσιών είχε καταχρηστικό χαρακτήρα, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής, κατά το μέρος που αφορούσε την καταβολή της αμοιβής αυτής, έπρεπε να απορριφθεί βάσει του άρθρου 411, παράγραφος 2, σημείο 3, του GPK. Επιπλέον, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι το ήδη καταβληθέν από τον ενδιαφερόμενο καταναλωτή ποσό έπρεπε να καταλογιστεί, σύμφωνα με το άρθρο 76, παράγραφος 2, του ZZD, για την εξόφληση των συμβατικών τόκων και του κεφαλαίου και, ως εκ τούτου, να θεωρηθεί ότι είχαν εξοφληθεί 17 δόσεις των συμβατικών τόκων και 16 πλήρεις δόσεις του κεφαλαίου, καθώς και μέρος της δέκατης έβδομης δόσης του κεφαλαίου.
- 16 Κατά συνέπεια, με διάταξη της 9ης Νοεμβρίου 2020, το αιτούν δικαστήριο διέταξε την έκδοση διαταγής πληρωμής κατά του ενδιαφερόμενου καταναλωτή, βάσει της ίδιας σύμβασης καταναλωτικού δανείου, δυνάμει της οποίας ο καταναλωτής όφειλε να καταβάλει στην PCB ποσό που υπολόγισε εκ νέου το δικαστήριο αυτό, κατόπιν του αυτεπάγγελτου καταλογισμού των δόσεων που είχαν ήδη καταβληθεί στο ποσό της απαίτησης την οποία προβάλλει η PCB.
- 17 Η PCB άσκησε έφεση κατά της διάταξης αυτής ενώπιον του Sofyiski gradski sad (δικαστηρίου Σόφιας, Βουλγαρία). Με διάταξη της 16ης Φεβρουαρίου 2021, αφενός, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 411, παράγραφος 2, σημείο 3, του GPK, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο όφειλε να μην εκδώσει διαταγή πληρωμής εφόσον η σχετική αίτηση στηριζόταν σε καταχρηστική

ρήτρα περιλαμβανόμενη σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή, ζήτημα το οποίο μπορούσε να εξεταστεί αυτεπαγγέλτως και χωρίς να απαιτείται να ασκήσει σχετική ανακοπή ο οφειλέτης. Επί της ουσίας, επιβεβαίωσε την ύπαρξη καταχρηστικής ρήτρας περιλαμβανόμενης στην οικεία σύμβαση καταναλωτικού δανείου.

- 18 Αφετέρου, το Sofyiski gradski sad (δικαστήριο Σόφιας) έκρινε βάσιμη την έφεση κατά τα λοιπά. Έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι, με τον καταλογισμό των καταβολών του καταναλωτή για την εξόφληση των τόκων και του κεφαλαίου, σύμφωνα με το άρθρο 76, παράγραφος 2, του ZZD, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο υπερέβη τις αρμοδιότητές του όσον αφορά την έκδοση διαταγής πληρωμής. Ειδικότερα, η διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής βάσει του άρθρου 410 του GPK δεν αποσκοπεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Varhoven kasatsionen sad (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία), στη διαπίστωση της ύπαρξης της οικείας απαίτησης, αλλά μόνο στον έλεγχο του κατά πόσον αυτή αμφισβητείται. Ο έλεγχος της ύπαρξης της προβαλλόμενης απαίτησης πρέπει, αντιθέτως, να διενεργείται κατόπιν αναγνωριστικής αγωγής, η οποία ασκείται από τον οικείο δανειστή, σύμφωνα με το άρθρο 422 του GPK, στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος οφειλέτης ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής σύμφωνα με το άρθρο 414 του GPK.
- 19 Ως εκ τούτου, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφάνισε εν μέρει την εκδοθείσα από το αιτούν δικαστήριο διάταξη της 9ης Νοεμβρίου 2020, επιβεβαιώνοντας μόνον την απόρριψη της αίτησης κατά το μέρος που αφορούσε την καταβολή αμοιβής για δέσμη πρόσθετων υπηρεσιών, καθόσον στηριζόταν σε ρήτρα που κρίθηκε καταχρηστική. Εν συνεχεία, διέταξε να εκδοθεί υπέρ της PCB, δυνάμει του άρθρου 410 του GPK, διαταγή πληρωμής για το σύνολο των λοιπών ζητούμενων ποσών και ανέπεμψε την υπόθεση στο αιτούν δικαστήριο, ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο, προκειμένου να εκδώσει διαταγή πληρωμής.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο, διατηρώντας αμφιβολίες ως προς τον τρόπο με τον οποίο όφειλε να ενεργήσει, επισημαίνει ότι, αν γινόταν δεκτό, σε περίπτωση όπως εν προκειμένω, όπου διαπιστώθηκε ότι ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής είχε προβεί σε καταβολές δυνάμει καταχρηστικής ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση καταναλωτικού δανείου, ότι το δικαστήριο, προκειμένου να μην εφαρμόσει τη ρήτρα αυτή, θα έπρεπε αυτεπαγγέλτως να προβεί σε συμψηφισμό, εφαρμόζοντας κατ' αναλογίαν διάταξη του ZPK, ήτοι το άρθρο 19, παράγραφος 6, του ZPK, σε συνδυασμό με το άρθρο 76, παράγραφος 2, του ZPK, ο καταναλωτής δεν θα όφειλε να ασκήσει ανακοπή δυνάμει του άρθρου 414 του GPK ή να ασκήσει αγωγή προκειμένου να προβάλει το δικαίωμα προς συμψηφισμό.
- 21 Ως εκ τούτου, κατά το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να καθοριστεί, σε περίπτωση που το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 παρέχει τη δυνατότητα στον εθνικό δικαστή να απορρίψει εν μέρει την έκδοση διαταγής πληρωμής, αν ο δικαστής, δυνάμει της εν λόγω διάταξης, οφείλει αυτεπαγγέλτως να συναγάγει όλες τις συνέπειες από τον καταχρηστικό χαρακτήρα της οικείας ρήτρας και να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό ή αν, αντιθέτως, οφείλει να συμμορφωθεί προς τη νομολογία ανώτερου δικαστηρίου το οποίο, παρά τη διαπίστωση καταχρηστικής ρήτρας στη σχετική σύμβαση καταναλωτικού δανείου, διατάσσει την έκδοση διαταγής πληρωμής και δεν απορρίπτει τη σχετική αίτηση στο μέτρο που αφορά ποσά που ζητήθηκαν βάσει της ως άνω ρήτρας, χωρίς μάλιστα να υφίσταται δυνατότητα συμψηφισμού. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει συναφώς ότι υποβάλλει το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα στο πλαίσιο της παροχής αποτελεσματικών μέσων προστασίας των καταναλωτών, στο μέτρο που κατά το βουλγαρικό δίκαιο ο συμψηφισμός των απαιτήσεων από τον δικαστή επιτρέπεται μόνον όταν ζητείται από τον ίδιο τον δικαιούχο. Αντιθέτως, δεν χωρεί αυτεπάγγελτος συμψηφισμός παρά μόνον κατ' εξαίρεση, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 6, του ZPK.

- 22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Σόφιας, Βουλγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] την έννοια ότι, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας κατά την οποία ο οφειλέτης δεν συμμετέχει μέχρι την έκδοση της διαταγής πληρωμής, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας και να μην την εφαρμόσει εάν εγείρονται υπόνοιες για ύπαρξη καταχρηστικότητας;
  - 2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα: οφείλει το εθνικό δικαστήριο να απορρίψει στο σύνολό της αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής που υπεβλήθη ενώπιόν του, όταν ένα μέρος της προβαλλόμενης αξίωσης στηρίζεται σε καταχρηστική συμβατική ρήτρα η οποία συντελεί στον καθορισμό του συνολικού ύψους αυτής;
  - 3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα και αρνητικής στο δεύτερο ερώτημα: οφείλει το εθνικό δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής ως προς εκείνο το μέρος της αξίωσης το οποίο στηρίζεται στην καταχρηστική ρήτρα;
  - 4) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τρίτο ερώτημα: οφείλει το εθνικό δικαστήριο –και, εάν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις– να συναγάγει αυτεπαγγέλτως τις συνέπειες του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας όταν, βάσει στοιχείων, πραγματοποιήθηκαν καταβολές δυνάμει της εν λόγω ρήτρας και ιδίως να συμψηφίσει τις ανωτέρω καταβολές με άλλες εκκρεμείς οφειλές που απορρέουν από την οικεία σύμβαση;
  - 5) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τέταρτο ερώτημα: οφείλει το εθνικό δικαστήριο να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις ιεραρχικά ανώτερου δικαστηρίου, οι οποίες σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο δεσμεύουν το δικαστήριο του κατώτερου βαθμού δικαιοδοσίας, όταν οι εν λόγω υποδείξεις δεν λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας ρήτρας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 23 Πρώτον, η PCB αμφισβητεί το παραδεκτό του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος για τον λόγο ότι το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711), ότι αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων που παρέχει στον καταναλωτή η οδηγία 93/13 μπορεί να διασφαλιστεί μόνον υπό την προϋπόθεση ότι το οικείο εθνικό δικονομικό σύστημα παρέχει δυνατότητα να πραγματοποιηθεί, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαταγής πληρωμής, αυτεπάγγελτος έλεγχος του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της οικείας σύμβασης που έχει συναφθεί με καταναλωτή.
- 24 Ως προς αυτό υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, ακόμη και σε περίπτωση κατά την οποία υφίσταται νομολογία του Δικαστηρίου βάσει της οποίας μπορεί να επιλυθεί το επίμαχο νομικό ζήτημα, τα εθνικά δικαστήρια διατηρούν πλήρως την ευχέρεια να υποβάλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο εφόσον το κρίνουν σκόπιμο, το δε γεγονός ότι οι διατάξεις των οποίων ζητείται η ερμηνεία έχουν ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο δεν συνεπάγεται ότι το

Δικαστήριο κωλύεται να αποφανθεί εκ νέου (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Bauer και Willmeroth, C-569/16 και C-570/16, EU:C:2018:871, σκέψη 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 25 Αφετέρου, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής απόφασης, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον το υποβληθέν ερώτημα αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται καταρχήν να απαντήσει (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Bauer και Willmeroth, C-569/16 και C-570/16, EU:C:2018:871, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Δεύτερον, όσον αφορά τον ισχυρισμό της PCB ότι το αιτούν δικαστήριο δεν διαπίστωσε ασυμβατότητα του βουλγαρικού δικαίου προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 του οποίου ζητείται η ερμηνεία, αλλά επιδιώκει την ερμηνεία των διατάξεων του βουλγαρικού δικαίου, επισημαίνεται ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία της εν λόγω διάταξης προκειμένου να κρίνει αν οφείλει, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να μην εφαρμόσει εθνική ρύθμιση όπως αυτή ερμηνεύεται από δικαστήριο ανώτερου βαθμού, η νομολογία του οποίου το δεσμεύει.
- 27 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, συνάγεται ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, περιλαμβανομένου του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

Επί του πρώτου, του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Με το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής και εφόσον ο οφειλέτης-καταναλωτής δεν μετέχει στη διαδικασία μέχρι την έκδοση της διαταγής πληρωμής, υποχρεούται αυτεπαγγέλτως να μην εφαρμόσει καταχρηστική ρήτρα της σύμβασης καταναλωτικού δανείου που έχει συναφθεί μεταξύ του εν λόγω καταναλωτή και του οικείου επαγγελματία, επί της οποίας θεμελιώνεται μέρος της προβαλλόμενης απαίτησης και, αν, στην περίπτωση αυτή, το εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να απορρίψει την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής μόνον εν μέρει.
- 29 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.

- 30 Η ως άνω διάταξη αναγκαστικού δικαίου έχει ως σκοπό να αντικαταστήσει την τυπική ισορροπία που εισάγει η σύμβαση μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων με μια ουσιαστική ισορροπία, ικανή να αποκαταστήσει τη μεταξύ τους ισότητα (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Προς τον σκοπό αυτό, πρώτον, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή, υπό τους όρους που καθορίζονται στο δίκαιό του, να εκτιμήσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και να την αφήσει ανεφάρμοστη ώστε να μην παράγει δεσμευτικά αποτελέσματα έναντι του ενδιαφερόμενου καταναλωτή, εκτός αν ο καταναλωτής αντιτίθεται σε αυτό (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2019, Abanca Corporación Bancaria και Bankia, C-70/17 και C-179/17, EU:C:2019:250, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 32 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, αν το εθνικό δικαστήριο, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, άρει την ανισότητα που υφίσταται μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία, τούτο εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι το εν λόγω δικαστήριο έχει στη διάθεσή του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία (πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επομένως, το εθνικό δικαστήριο οφείλει ενδεχομένως, εάν ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής δεν έχει διατυπώσει αντιρρήσεις, εν ανάγκη δε αυτεπαγγέλτως, να διατάξει τη διεξαγωγή αποδείξεων προς συμπλήρωση της δικογραφίας και να ζητήσει από τους διαδίκους, τηρουμένης της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, να του παράσχουν συμπληρωματικές πληροφορίες προς τούτο (πρβλ. διάταξη της 26ης Νοεμβρίου 2020, DSK Bank και FrontEx International, C-807/19, EU:C:2020:967, σκέψεις 52 και 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 33 Οι λόγοι αυτοί ισχύουν και στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαταγής πληρωμής (πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 δεν απαιτεί από το εθνικό δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστη, πέραν της κηρυχθείσας ως καταχρηστικής ρήτρας, τις ρήτρες που δεν χαρακτηρίστηκαν καταχρηστικές (απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 35 Πράγματι, η διάταξη αυτή, ιδίως δε η δεύτερη ημιπερίοδός της, δεν έχει ως σκοπό την ακύρωση όλων των συμβάσεων που περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες αλλά την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών με τη μη εφαρμογή των ρητρών που κρίνονται καταχρηστικές και τη διατήρηση, κατ' αρχήν, της ισχύος των λοιπών ρητρών της επίμαχης σύμβασης. Η εν λόγω σύμβαση πρέπει, κατ' αρχήν, να εξακολουθήσει να υφίσταται χωρίς άλλη τροποποίηση πλην της προκύπτουσας από την απάλειψη των καταχρηστικών ρητρών. Επομένως, μπορεί να διατηρηθεί σε ισχύ κατά το μέτρο που, βάσει των κανόνων του εσωτερικού δικαίου, η διατήρηση σε ισχύ της ίδιας σύμβασης χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες είναι νομικώς εφικτή (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Αυγούστου 2018, Banco Santander και Escobedo Cortés, C-96/16 και C-94/17, EU:C:2018:643, σκέψη 75, και της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 36 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει επιπλέον ότι η εν λόγω διάταξη αντιτίθεται σε κανόνα του εθνικού δικαίου που επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο να συμπληρώσει την οικεία σύμβαση αναθεωρώντας το περιεχόμενο ρήτρας της οποίας έχει διαπιστώσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2019, *Abanca Corporación Bancaria και Bankia*, C-70/17 και C-179/17, EU:C:2019:250, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 37 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής βάσει σύμβασης καταναλωτικού δανείου η οποία περιέχει καταχρηστική ρήτρα μπορεί να δεχθεί την εν λόγω αίτηση, αφήνοντας συγχρόνως ανεφάρμοστη την καταχρηστική ρήτρα, υπό την προϋπόθεση ότι η σύμβαση μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς άλλη τροποποίηση, αναθεώρηση ή συμπλήρωση, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει. Στην περίπτωση αυτή, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να απορρίψει την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής μόνο κατά το μέρος των αξιώσεων που απορρέουν από τη ρήτρα αυτή, εφόσον οι επίμαχες αξιώσεις μπορούν να διαχωριστούν από τις λοιπές αξιώσεις της ίδιας αίτησης.
- 38 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο, στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής και εφόσον ο οφειλέτης-καταναλωτής δεν μετέχει στη διαδικασία μέχρι την έκδοση της διαταγής πληρωμής, υποχρεούται αυτεπαγγέλτως να μην εφαρμόσει καταχρηστική ρήτρα της σύμβασης καταναλωτικού δανείου που έχει συναφθεί μεταξύ του εν λόγω καταναλωτή και του οικείου επαγγελματία, επί της οποίας θεμελιώνεται μέρος της προβαλλόμενης απαίτησης. Στην περίπτωση αυτή, το εθνικό δικαστήριο έχει την ευχέρεια να απορρίψει εν μέρει την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής, υπό την προϋπόθεση ότι η σύμβαση μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς άλλη τροποποίηση, αναθεώρηση ή συμπλήρωση, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

- 39 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι υποχρεώνει το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, να συναγάγει αυτεπαγγέλτως τις συνέπειες που απορρέουν από τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας σύμβασης καταναλωτικού δανείου εφόσον βάσει της ρήτρας αυτής πραγματοποιήθηκε καταβολή, με αποτέλεσμα να οφείλει να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ της καταβολής αυτής και του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης υπολοίπου.
- 40 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, αν η υποχρέωση αυτή όντως επιβάλλεται στον εθνικό δικαστή, δυνάμει του άρθρου 6 της οδηγίας, ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής δεν θα οφείλει πλέον να κινήσει χωριστή διαδικασία για να προβάλει το δικαίωμά του για συμψηφισμό.
- 41 Κατά πάγια νομολογία, ο εθνικός δικαστής πρέπει, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, να συναγάγει όλες τις συνέπειες οι οποίες, κατά το εθνικό δίκαιο, απορρέουν από τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας, ώστε να διασφαλίζεται ότι ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής δεν δεσμεύεται από αυτήν (απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, *Asbeek Brusse και de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η υποχρέωση αυτή συνεπάγεται, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης, ότι εναπόκειται στον δικαστή αυτόν να μην εφαρμόσει τη ρήτρα που θεωρείται καταχρηστική προκειμένου να μην παραγάγει δεσμευτικά αποτελέσματα έναντι του καταναλωτή.

- 42 Εφόσον μια τέτοια ρήτρα πρέπει, κατ' αρχήν, να θεωρείται ως ουδέποτε υπάρξασα, οπότε δεν δύναται να παράγει αποτελέσματα έναντι του καταναλωτή, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να αποκλείσει την εφαρμογή καταχρηστικής συμβατικής ρήτρας η οποία επιβάλλει την πληρωμή ενός ποσού εμπεριέχει κατ' αρχήν αποτελέσματα επιστροφής αναφορικά με το εν λόγω ποσό (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Gutiérrez Naranjo* κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψεις 61 και 62).
- 43 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη, μέσω του εθνικού δικαίου τους, να καθορίζουν το λεπτομερές πλαίσιο για τη διαπίστωση της καταχρηστικότητας ρήτρας περιεχόμενης σε σύμβαση και για την υλοποίηση των συγκεκριμένων έννομων αποτελεσμάτων της διαπίστωσης αυτής. Εντούτοις, η εν λόγω διαπίστωση πρέπει να καθιστά δυνατή την αποκατάσταση της νομικής και πραγματικής κατάστασης στην οποία θα τελούσε ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής ελλείψει της καταχρηστικής ρήτρας, ιδίως επί τη βάση του δικαιώματος για επιστροφή του οφέλους που αποκόμισε αχρεωστήτως, εις βάρος του, ο επαγγελματίας κατ' εφαρμογήν της ρήτρας αυτής. Πράγματι, η διαμόρφωση από το εθνικό δίκαιο του πλαισίου για την προστασία την οποία εγγυάται στους καταναλωτές η οδηγία 93/13 δεν επιτρέπεται να τροποποιήσει την ουσία της εν λόγω προστασίας (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Gutiérrez Naranjo* κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψεις 65 και 66).
- 44 Επομένως, μολονότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, να προβλέπουν στο εθνικό τους δίκαιο δικονομικούς κανόνες που καθιστούν δυνατή τη διασφάλιση του σεβασμού του εν λόγω δικαιώματος για επιστροφή των καταβληθέντων, αντιθέτως, δεν προκύπτει υποχρέωση υλοποίησης του ίδιου δικαιώματος μέσω συμψηφισμού που οφείλει να πραγματοποιήσει αυτεπαγγέλτως ο εθνικός δικαστής, παρόλο που υποχρεούται να μην εφαρμόσει την καταχρηστική ρήτρα.
- 45 Συνεπώς, εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δυνάμει της οποίας το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής υποχρεούται να απορρίψει την αίτηση αυτή στο μέτρο που στηρίζεται σε καταχρηστική ρήτρα, αλλά δεν επιτρέπεται να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ των πραγματοποιηθεισών βάσει της εν λόγω ρήτρας καταβολών και του οφειλόμενου υπολοίπου, και η οποία ρύθμιση έχει ως συνέπεια ότι ο οφειλέτης, ο οποίος δεν μετέχει στη διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής, υποχρεούται να κινήσει χωριστή διαδικασία για την άσκηση του δικαιώματός του για πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων, δεν αντίκειται κατ' αρχήν στο άρθρο 6 της οδηγίας 93/13.
- 46 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, οι προϋποθέσεις διασφάλισης των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, τις οποίες καθορίζουν τα κράτη μέλη δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπόκεινται στον διττό όρο να μην είναι δυσμενέστερες από εκείνες που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις του εσωτερικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους καταναλωτές από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ. απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 47 Πρώτον, όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, επισημαίνεται ότι, με βάση το εθνικό δίκαιο όπως αυτό περιγράφεται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το άρθρο 19, παράγραφος 6, του ΖΡΚ προβλέπει αυτεπάγγελτο συμψηφισμό σε περίπτωση που ρήτρα κηρυχθεί άκυρη δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 5, του ΖΡΚ, όσον αφορά καταβολές που πραγματοποιούνται δυνάμει ρήτρας που υπερβαίνει το μέγιστο όριο του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου, το οποίο

ορίζεται στο άρθρο 19, παράγραφος 4, του ZPK. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η κατ' αναλογία εφαρμογή του άρθρου 19, παράγραφος 6, σε συνδυασμό με το άρθρο 76 του ZZD, παρέχει τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαταγής πληρωμής που θεμελιώνεται εν μέρει σε καταχρηστική ρήτρα, να πραγματοποιηθεί επίσης αυτεπάγγελτος συμψηφισμός, ιδίως όσον αφορά καταβολές που έγιναν βάσει της εν λόγω ρήτρας, με αποτέλεσμα να μην υποχρεώνεται ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής να κινήσει χωριστή διαδικασία προκειμένου να του επιστραφούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά. Εντούτοις, στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο, απαντώντας σε σχετικό αίτημα παροχής πληροφοριών που του απηύθυνε το Δικαστήριο, ανέφερε, αφενός, ότι υφίσταται αντιφατική νομολογία όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο εθνικός δικαστής οφείλει, στο πλαίσιο διαδικασίας διαταγής πληρωμής, να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό σε περίπτωση διαπίστωσης καταχρηστικής ρήτρας κατά το άρθρο 19, παράγραφος 6, του ZPK και, αφετέρου, ότι υφίσταται αποκλίνουσα νομολογία όσον αφορά τη νομιμότητα της κατ' αναλογία εφαρμογής της εν λόγω διάταξης προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτεπάγγελτος συμψηφισμός σε περιπτώσεις που δεν συνεπάγονται αποκλειστικά την εφαρμογή του άρθρου 19, παράγραφος 4, του ZPK, το Δικαστήριο δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για να αξιολογήσει την τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας. Κατά συνέπεια, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή, ο οποίος είναι ο μόνος που δύναται να έχει άμεση γνώση των δικονομικών κανόνων που διέπουν το δικαίωμα για επιστροφή των καταβληθέντων στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης, να εξακριβώσει την τήρηση της αρχής αυτής, λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο, την αιτία και τα ουσιώδη στοιχεία των επίμαχων δικονομικών κανόνων.

- 48 Δεύτερον, όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο και, ιδίως, από εκείνα που αφορούν τη νομολογιακή ερμηνεία του άρθρου 410 του GPK, βάσει της οποίας ο έλεγχος της ύπαρξης της οικείας απαίτησης εκφεύγει της αρμοδιότητας του δικαστηρίου στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαταγής πληρωμής και, ως εκ τούτου, υποχρεώνεται ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής, για την άσκηση του δικαιώματός του για πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων, το οποίο απορρέει από το άρθρο 6 της οδηγίας 93/13, να διεξαγάγει χωριστή διαδικασία, δεν συνάγεται ότι το άρθρο 410 του GPK καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του ως άνω δικαιώματος, μολονότι η υποχρέωση αυτή απαιτεί ενεργό συμπεριφορά εκ μέρους του ενδιαφερόμενου οφειλέτη και την κίνηση αντιμωλία διαδικασίας. Επομένως, δεν προκύπτει ότι οι εν λόγω δικονομικοί κανόνες καθιστούν, αφ' εαυτών, αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του δικαιώματος επιστροφής των καταβληθέντων το οποίο παρέχεται από το δίκαιο της Ένωσης, ζήτημα το οποίο εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Συναφώς, υπενθυμίζεται εξάλλου ότι η τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας δεν μπορεί να βαίνει μέχρι του σημείου πλήρους επανόρθωσης των συνεπειών από την πλήρη αδράνεια του ενδιαφερόμενου καταναλωτή (πρβλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 56).
- 49 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι, μολονότι η διάταξη αυτή υποχρεώνει το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, να συναγάγει αυτεπαγγέλτως τις συνέπειες που βάσει του εθνικού δικαίου απορρέουν από τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση καταναλωτικού δανείου συναφθείσας μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται από αυτήν, εντούτοις, δεν υποχρεώνει κατ' αρχήν το εθνικό δικαστήριο να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ της πραγματοποιηθείσας βάσει της εν λόγω ρήτρας καταβολής και του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης υπολοίπου, υπό την επιφύλαξη όμως της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

- 50 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα για την περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.
- 51 Συγκεκριμένα, με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση που, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, σε συνδυασμό με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, οφείλει να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ, αφενός, της καταβολής που πραγματοποιείται βάσει καταχρηστικής ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση καταναλωτικού δανείου και, αφετέρου, του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης αυτής υπολοίπου, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο οφείλει επίσης να μην εφαρμόσει νομολογία ανώτερου δικαστηρίου η οποία απαγορεύει τέτοιο αυτεπάγγελτο συμψηφισμό.
- 52 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να μην εφαρμόσει τη νομολογία ανώτερου δικαστηρίου, όπως στην περίπτωση της κύριας δίκης, η οποία του απαγορεύει να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό, στο πλαίσιο διαταγής πληρωμής, μεταξύ των ποσών που κατέβαλε ο οικείος οφειλέτης βάσει ρητρών που κρίθηκαν καταχρηστικές και του οφειλόμενου δυνάμει της οικείας σύμβασης καταναλωτικού δανείου υπολοίπου, καθόσον, στην ίδια περίπτωση, η ως άνω νομολογία δεν θα ήταν συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 74).
- 53 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση που, δυνάμει της διάταξης αυτής ερμηνευόμενης υπό το πρίσμα των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, οφείλει να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ, αφενός, της καταβολής που πραγματοποιείται βάσει καταχρηστικής ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση καταναλωτικού δανείου και, αφετέρου, του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης αυτής υπολοίπου, οφείλει επίσης να μην εφαρμόσει αντίθετη νομολογία ανώτερου δικαστηρίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 54 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής και εφόσον ο ενδιαφερόμενος οφειλέτης-καταναλωτής δεν μετέχει στη διαδικασία μέχρι την έκδοση της διαταγής πληρωμής, υποχρεούται αυτεπαγγέλτως να μην εφαρμόσει καταχρηστική ρήτρα της**

σύμβασης καταναλωτικού δανείου που έχει συναφθεί μεταξύ του εν λόγω καταναλωτή και του οικείου επαγγελματία, επί της οποίας θεμελιώνεται μέρος της προβαλλόμενης απαίτησης. Στην περίπτωση αυτή, το εθνικό δικαστήριο έχει την ευχέρεια να απορρίψει εν μέρει την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής, υπό την προϋπόθεση ότι η σύμβαση μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει χωρίς άλλη τροποποίηση, αναθεώρηση ή συμπλήρωση, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει.

- 2) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι, μολονότι η διάταξη αυτή υποχρεώνει το εθνικό δικαστήριο, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, να συναγάγει αυτεπαγγέλτως τις συνέπειες που βάσει του εθνικού δικαίου απορρέουν από τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται από αυτήν, εντούτοις, δεν υποχρεώνει κατ' αρχήν το εθνικό δικαστήριο να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ της πραγματοποιηθείσας βάσει της εν λόγω ρήτρας καταβολής και του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης υπολοίπου, υπό την επιφύλαξη όμως της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.
- 3) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση που, δυνάμει της διάταξης αυτής ερμηνευόμενης υπό το πρίσμα των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, όταν επιλαμβάνεται αίτησης έκδοσης διαταγής πληρωμής, οφείλει να προβεί αυτεπαγγέλτως σε συμψηφισμό μεταξύ, αφενός, της καταβολής που πραγματοποιείται βάσει καταχρηστικής ρήτρας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση καταναλωτικού δανείου και, αφετέρου, του οφειλόμενου δυνάμει της σύμβασης αυτής υπολοίπου, οφείλει επίσης να μην εφαρμόσει αντίθετη νομολογία ανώτερου δικαστηρίου.

(υπογραφές)